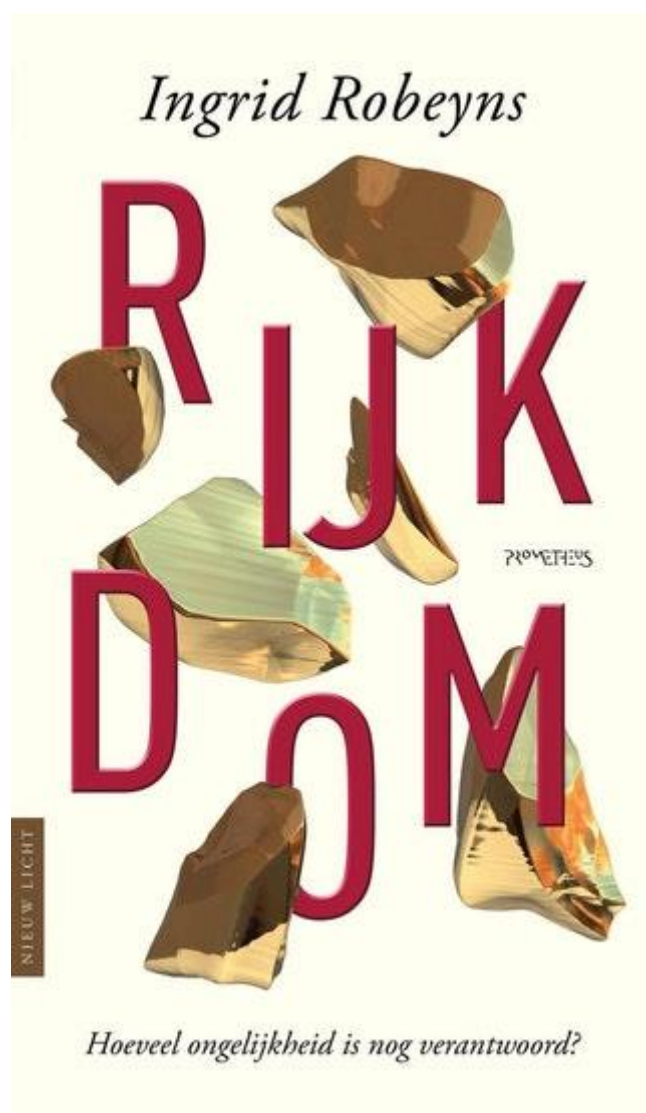

Volgens glashelder pamflet is rijk worden vooral een kwestie van toeval en niet een verdienste

TANNY DOBBELAAR

De schrijver

Filosoof en econoom Ingrid Robeyns (1972) is hoogleraar ethiek van instituties aan de Universiteit Utrecht. Ze promoveerde in Cambridge onder leiding van Amartya Sen. Robeyns draagt regelmatig bij aan publieke debatten en is actief in de protestgroep WoinActie. Dat zijn wetenschappers die het beleid van Nederlandse universiteiten bekritisieren.

Waar gaat het boek over?

Dit boekje is duidelijk een pamflet. Zonder voetnoten, helaas.

De meeste wereldproblemen worden in verband gebracht met armoede. Rijkdom staat in een veel positiever daglicht. Het maandblad Quote noemt ze zelfs helden, de vele mannen en een enkele vrouw die tot de rijksten van Nederland behoren. Maar rijkdom kan volgens Robeyns ook een probleem zijn. In haar uiterst actuele pamflet, dat verschijnt in de essayreeks 'Nieuw Licht', neemt ze Aristoteles' visie op rijkdom als uitgangspunt.

Economie is onderdeel van ethiek

Aristoteles vond dat rijkdom in dienst moet staan van het goede leven. Een zekere mate van rijkdom is nodig voor een goed geolied huishouden, maar als rijkdom een doel op zichzelf wordt, ontstaan er hebzuchtige burgers. Zij vormen een gevaar voor de stadsstaat die alleen wél kan varen door deugdzame bewoners. Vermogensvermeerdering noemde Aristoteles daarom verwerpelijk. Rente is helemaal onverenigbaar met zijn deugdeethiek, want die stimuleert alleen maar rijkdom omwille van de rijkdom.

In deze Aristotelische visie is economie een onderdeel van ethiek. Dat idee is veel huidige economen vreemd. Ze denken in wetten en regels, niet in deugzaamheid.

Robeyns' centrale stelling

Ingrid Robeyns is het met Aristoteles eens, maar weet ook dat de samenleving in tweeduizend jaar sterk veranderd is. Denk alleen al aan de omstandigheden waarin Amazon-oprichter Jeff Bezos meer dan 130 miljard dollar kon vergaren en daarmee momenteel de rijkste persoon ter aarde is. Om dit soort excessieve rijkdom aan de kaak te stellen, voegt Robeyns nog vijf andere argumenten aan die van Aristoteles toe. Extreme rijkdom ondermijnt de democratie, is niet verenigbaar met onze ecologische plichten, gaat gepaard met een sub-optimale verdeling van geld, is bijna altijd onverdiend en kan de belangen van de superrijken zelf schaden.

Redenen om dit boek niet te lezen

Wie behoefte heeft aan een stevig academisch betoog, kan beter de literatuurlijst raadplegen of Robeyns' academische artikelen lezen. Dit boekje is duidelijk een pamflet. Zonder voetnoten, helaas.

Redenen om dit boek wel te lezen

Het betoog van Robeyns is glashelder en zet je aan het denken. Neem het idee van liberale economen dat rijk worden een kwestie van verdienste is. Volgens klassiek-liberalen is er geen vuiltje aan de lucht: wie eerlijk zijn geld verdient, hoeft zich niet bezwaard te voelen.

Maar wat is eigen verdienste? Denk aan een muzikant die met één liedje een fortuin binnenhaalt. Is dat moreel bezwaarlijk? Robeyns wijst erop dat een digitale infrastructuur en innovaties de muzikant in staat hebben gesteld het nummer te maken en te verkopen. Die infrastructuur is gemaakt en betaald door de samenleving.

Bovendien vergeten voorstanders van het begrip 'eigen verdienste' hoe groot de invloed van toeval is. De juiste talenten, een goede gezondheid en de juiste opleiding dragen allemaal bij aan wat puur eigen verdienste lijkt.

Robeyns noemt een paar maatregelen om supervermogens aan te pakken. Robeyns pleit allereerst voor hogere belastingen: een hoogste tarief inkomstenbelasting van zeventig tot tachtig procent, in plaats van de huidige 53 procent, internationale afspraken over vermogensbelasting voor de enorme winsten van multinationals en een hogere erfbelasting om ongelijkheid in de toekomstige generaties te voorkomen.

Ten tweede oppert ze dat we moeten werken aan een alternatief voor het huidige 'casinokapitalisme'. Een systeem dat duurzaamheid vooropstelt, mensen als morele gelijken beschouwt en voor iedereen een hogere kwaliteit van leven nastreeft. Het allerbelangrijkste vindt ze een interpretatie van rijkdom als niet alleen een politieke of economische maar vooral als een morele kwestie. Het mooiste zou toch zijn als mensen zelf overtuigd raken van het onrecht en ook van het ongeluk dat enorme vermogensaanwas veroorzaakt.

Rijkdom. Hoeveel ongelijkheid is nog verantwoord?

Ingrid Robeyns Prometheus; 98 blz., € 12,99 ****